

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
NA WYKONANIE KONSERWACJI OTARZA GŁÓWNEGO
W KOŚCIOLE PARAFIALNYM
PW. ŚW. APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA W PARZYMIECHACH**



Osieczna 08.05.2024 roku

- 1.0 KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU :** rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Parzymiechach, późnobarokowy ołtarz główny
DATOWANIE, AUTOR PROJEKTU: kościół wzniesiony w 1460 r., przebudowany 1750 r., rozbudowany koniec XIX w., ołtarz główny pochodzący z ok. 1760 rok
LOKALIZACJA / MIEJSCE PRZECHOWYWANIA: Kościół parafialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, ul. Krzepicka 2, 42-164 Parzymiechy, ołtarz na cokole, zlokalizowany w prezbiterium.
USYTUOWANIE: kościół położony środkowej części wioski na niewielkim wzgórzu.
NR WPISU DO EWIDENCJI ZABYTKÓW: rejestru zabytków pod nr rej. 1123/69 z 27.12.1969 r. oraz 62/76/A z 17.02.1978 r.
WŁAŚCICIEL/ UŻYTKOWNIK: Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, ul. Krzepicka 2, 42-164 Parzymiechy
ADMINISTRATOR: Ks. proboszcz parafii Roman Szkop.
TECHNIKA; budynek murowany, zewnątrz i wewnątrz otynkowany, ołtarz główny drewniany, techniki stolarskie, rzeźbiarsko – snycerskie, pozłotnicze, drewno polichromowane
WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE LUB RENOWACJE: Rozbudowa kościoła 1750 r., odnowiony 1875 r., w latach 1924–1935 powiększony i gruntownie odnowiony, 1930 dobudowano zakrystię.
ZLECENIODAWCA: Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, ul. Krzepicka 2, 42-164 Parzymiechy
WYKONAWCA PRAC : Zakład Malarski i Konserwacja Naprawa Przedmiotów Zabytkowych i Artystycznych Daniel Nowacki, 64-113 Osieczna, ul. Jeziorkowska 6, oraz Konserwacja i restauracja obiektów i przedmiotów zabytkowych Joachim Nowacki ul. Kościuszki 26A 64-113 Osieczna

1.1 DANE O BADANIACH

Zleceniodawca : Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, ul. Krzepicka 2, 42-164 Parzymiechy, reprezentowana przez Ks. Proboszcza Romana Szkopa administratora parafii

Zakres prac : Opracowanie programu prac konserwatorsko – restauratorskich na wykonanie konserwacji ołtarza głównego z uprzednim przeprowadzeniem rozpoznania stratygraficzno – sondażowego warstw technologicznych na powierzchni ołtarza głównego we wnętrzu kościoła oraz sformułowanie zaleceń konserwatorskich.

Wykonawca prac: Zakład Malarski i Konserwacja Naprawa Przedmiotów Zabytkowych i Artystycznych Daniel Nowacki 64-113 Osieczna ul. Jeziorkowska 6, oraz Konserwacja i restauracja obiektów i przedmiotów zabytkowych Joachim Nowacki ul. Kościuszki 26A 64-113 Osieczna

Miejsce wykonania prac: kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, ul. Krzepicka 2, 42-164 Parzymiechy

1.2 DANE O DOKUMENTACJI

Liczba stron tekstu:	29	liczba fotografii :	31
Autorzy dokumentacji :	Mistrz Rzemiosła Artystycznego Daniel Nowacki mgr konserwatorstwa Joachim Nowacki		
Data i miejsce wykonania :	Osieczna, maj 2024 roku.		

1.3 DANE O OBIEKCIE

Rys historyczny

Parafia Parzymiechy powstała w średniowieczu. Po raz pierwszy była wzmiankowana w 1459 r. Do parafii należały wtedy wsie: Parzymiechy, Lipie, Rębielice i Jaworzno. Proboszczem był ks. Marcin z Wysokiej. Murowany, pierwotnie gotycki kościół parafialny św. św. Piotra i Pawła, wzniesiono z kamienia wapiennego około 1460 r. Ówczesną Świątynię dokładnie opisał ks. arcybiskup Jan Łaski po swojej wizycie wizytacyjnej w 1522 r. W latach 1570-98 kościół stał się zborem ariańskim, ponieważ w drugiej połowie XVI wieku Parzymiechy były w okolicach centrum reformacji, na której czele stał miejscowy dziedzic Krzysztof Kobylański - właściciel wsi, podkomorzy wieluński, prowadzący spory z kapitułą gnieźnieńską. Po przejęciu kościoła na zbór kalwiński, nabożeństwa odprawiano w kościele filialnym w Jaworznie. Parafia w Parzymiechach została ponownie erygowana po odzyskaniu świątyni przez katolików, w 1649 lub 1660 r. Po odzyskaniu kościoła zdecydowano się na jego przebudowę. Rozebrano wówczas nawę, a ze starego kościoła zostało tylko gotyckie prezbiterium, do którego dobudowano nawę barokową. Prace ukończono przed 1660 r. Około 1750 r. świątynia została rozbudowana staraniem i kosztem ks. Jakuba Szczepańskiego. Jej nawa uległa wtedy przedłużeniu. W kolejnych latach kościół był jednak zaniedbywany, a odnowy doczekał się dopiero w 1875 r. za czasów ks. Aleksandra Dakowskiego, który dobudował chór muzyczny oraz wieżę. W 1919 r. z parafii Parzymiechy zostało wyłączone Jaworzno, w którym reerygowano parafię. W 1930 r. ks. Feliks Kobielski dobudował zakrystię, a w latach 1934–1935 ks. Bonawentura Metler nieco powiększył jeszcze świątynię i gruntownie ją odnowił. Po zakończeniu tych prac kościół został konsekrowany, której dokonał w 1935 r. ks. biskup Teodor Kubina. W czasie kampanii wrześniowej 1939 r. Parzymiechy mocno ucierpiały. Niemcy spalili całą wieś wraz z plebanią oraz wymordowali okoliczną ludność. Ich ofiarą padł również proboszcz Metler, wikary i organista. Kościół częściowo uległ zniszczeniu, został zamknięty i pozbawiony parametrów liturgicznych. Po wojnie, staraniem ks. Artura Pietrusińskiego, naprawiono uszkodzone sklepienia i dach, otynkowano ściany wewnątrz i na zewnątrz, zainstalowano elektryczność, uzupełniono uposażenie liturgiczne, poszerzono ogrodzenie, dano nowe furki i bramy, sprawiono dwa dzwony i na fundamentach spalonej plebanii zbudowano nową. Staraniem ks. Tadeusza Klimowicza odnowiono ściany wewnętrzne i zewnętrzne kościoła parafialnego, położono tynki, polichromię, pomalowano i pozłożono ołtarze, odnowiono stare obrazy, zainstalowano zegar na wieży, wymieniono umocowania dzwonów i założono automat do dzwonienia.

Opis obiektu

Ołtarz drewniany późnobarokowy z około 1760 roku, z dekoracjami rzeźbiarskimi i snycerskimi, złożony i polichromowany, usytuowany na cokole. Architektoniczny, jednoosiowy z obejściem przez bramki boczne. Antepedium drewniane sarkofagowe z płycinami środkową i bocznymi zdobionymi florystyczną dekoracją snycerską, predella z dekoracją snycerską. W części centralnej zabudowane, ozdobne tabernakulum z złożonym kielichem i hostią w płycinie drzwiczek, po bokach z kolumnami i uszakami, zwieńczone obrotowym tronem wystawienia w formie półkuliście zamkniętej niszy, zdobionej draperią, na którym stoi krucyfik. W centralnym polu nastawy prostokątny, zamknięty łukiem obraz na płótnie z 2 poł. XVIII w. z przedstawieniem Przemienienia Pańskiego, nakryty częściowo srebrną sukienką, wyeksponowany w złożonej, profilowanej ramie z płaskorzeźbionymi dekoracjami w formie muszli. Po bokach obrazu kolumny z bazami i kapitelami na tle wysuniętych pilastrów wspierające gzyms i zwieńczenie ołtarza. Boki ołtarza przyozdobione płaskorzeźbionymi dekoracjami w formie kampanulli i uszaków, na skrajnych bokach nastawy, na stylizowanych konsolach stojące pełnoplastyczne rzeźby Piotra i Pawła. W centralnej części zwieńczenia tondo z okiem opatrności w glorii oraz dwie pary pełnoplastycznie rzeźbionych aniołów siedzących na gzymsie i putta w obłokach oraz po bokach z dwoma amforami.

1.2 STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania ołtarza głównego można ocenić jako średni. Powierzchnia polichromowana w całości zabrudzona, spękana z partiami o złej konsolidacji warstw technologicznych, przemalowana, z ubytkami w partiach złożonej snycerki i detalu architektonicznego. Lokalnie występują otwory po żerujących owadach, miejscowo czynne, złuszczenia powłok malarskich oraz miejscowe zabrudzenia, zakurzenia, odpryski, zacieki i pęknięcia. Detal rzeźbiarsko – snycerski w znacznej części pozłożony schlagmetalem mocno zaoksydowany. Relief snycerski mało czytelny miejscami całkowicie zatarty przez wtórnie nakładane kolejne warstwy technologiczne. Oryginalne warstwy polichromii miejscami przetarte z miejscowymi fragmentami partii ubytków pokryte wtórnie wykonanymi warstwami malarskimi i pozłoty nakładanymi po sobie w trakcie kolejno przeprowadzanych renowacji ołtarza. Powodem zniszczeń jest postępująca destrukcja wywołana żerującymi owadami oraz miejscowe uszkodzenia mechaniczne. Silnie postępujące zniszczenia występują w miejscach na co dzień nie widocznych – zwłaszcza w części zwieńczenia. Ołtarz bardzo zakurzony i zabrudzony. W partii polichromii braku warstwy estetycznej i duże odspojenia oraz ubytki gruntów. Detal snycersko – rzeźbiarski z znacznymi ubytkami, również występują spękania i mechaniczne uszkodzenia pozostałego drewna. Miejscowo widoczne późniejsze przeróbki i naprawy poszczególnych elementów ołtarza.



Fot. 1 ołtarz główny widok ogólny



Fot. 2 Widok na tabernakulum ołtarza głównego



Fot. 3 Zaoksydowane pozłoty oraz ślady po wcześniejszych naprawach



Fot. 4 Ślady po wcześniejszych naprawach i uzupełnieniach oraz uszkodzenia mechaniczne



Fot. 5 Zabrudzenia i uszkodzenia ołtarza



Fot. 6 Zaoksydowany detal architektoniczny



Fot.7 Uszkodzenia i pęknięcia konstrukcyjne ołtarza oraz zaoksydowane elementy dekoracji



Fot. 8 Przemalowana karnacja figury anioła oraz zaoksydowana pozłota skrzydeł



Fot. 9 Przemalowana figura św. Piotra oraz pęknięcia konstrukcyjne ołtarza



Fot. 10 Przemalowana figura św. Pawła oraz pęknięcia konstrukcyjne i uszkodzenia ołtarza



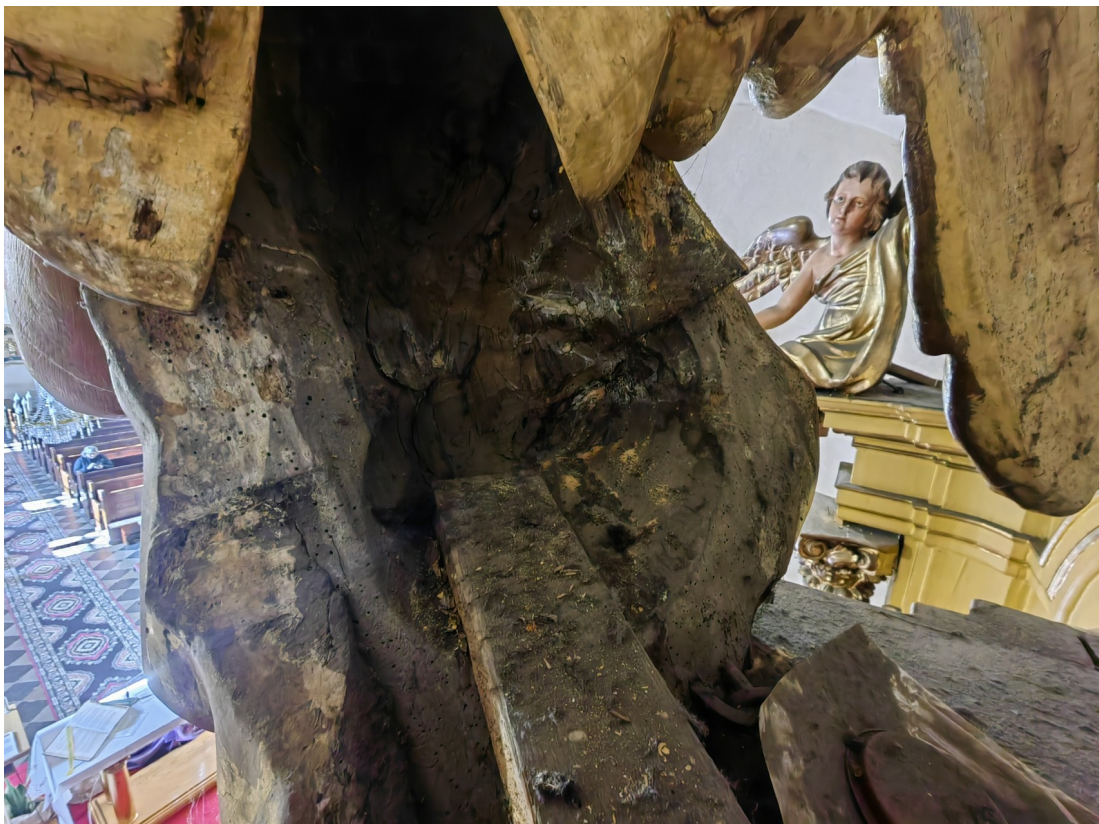
Fot. 11 Uszkodzenia mechaniczne górnej części ołtarza



Fot. 12 Warstwa kurzu i brudu na gzymsie oraz uszkodzenia mechaniczne



Fot.13 Warstwa kurzu i brudu na gzymsie oraz uszkodzenia mechaniczne i ślady po żerujących owadach



Fot.14 Warstwa kurzu i brudu na gzymsie oraz uszkodzenia mechaniczne i ślady po żerujących owadach na zaplecku figury



Fot.15 Zniszczona i zaoksydowana pozłota figury oraz warstwa kurzu i brudu na gzymsie



Fot. 16 Zniszczona i zaoksydowana pozłota glorii z okiem opatrności



Fot.17 Zniszczona i zaoksydowana pozłota glorii z okiem opatrności oraz pozostałych dekoracji zwieńczenia

2.0 ROZWARSTWIENIE STRATYGRAFICZNE I SONDAŻOWE

W związku z planowaną kompleksową konserwacją ołtarza głównego zostało wykonane wstępne rozpoznanie stratygraficzno – sondażowe. Wyniki tych zabiegów posłużyły do opracowania programu prac konserwatorskich i restauratorskich ołtarza. Przeprowadzenie wstępnych analiz sondażowych miało na celu zweryfikowanie wszystkich warstw technologicznych na płaszczyznach poszczególnych elementów oraz detalu ołtarza. Na podstawie wykonanych wstępnych badań istnieje możliwość określenia prawdopodobnej występującej wcześniej autorskiej warstwy estetycznej, rozwarstwienia odsłoniły zamalowane fragmenty złocen i srebrzeń, a kilka odkrywek schodkowych pozwala na określenie wcześniejszych warstw chronologicznie.



Fot. 18,19 Uszkodzenia i zniszczenia ołtarza; pęknięcia, złuszczenia, odspojenia gruntu, uszkodzenia mechaniczne,



Fot. 20,21 Złuszczenia i odspojenia gruntu na bramkach obejścia ołtarza spowodowane prawdopodobnie nadmierną wilgotnością

Wstępne odkrywki wykonane na wybranych elementach ołtarza głównego.





Warstwy technologiczne na płaszczyznach ołtarza głównego:

1. Drewno konstrukcyjne
2. Grunt kredowy polerowany szypolen w kolorze ciepło – szaro – kremowym
3. Warstwa malarska pokostowa w kolorze kości słoniowej
4. Warstwa gruntu kredowego (miejscowo)
5. Warstwa malarska olejna żółtawo – oliwkowa
6. Warstwa malarska olejna żółtawo – oliwkowa



Fot. 22 **Odkrywka nr 1** Warstwy chronologiczne ołtarza głównego.






Tab. I. SRATYGRAFIA Warstwy chronologiczne ołtarza głównego – **odkrywka nr 1**

Nr warstwy	Oznaczenia graficzne Warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
1		drewno	I	2 poł. XVIII w.
2		warstwa gruntu kredowego polerowanego w kolorze ciepło – szaro – kremowym	I	2 poł. XVIII w.
3		warstwa malarska pokostowa w kolorze kości słoniowej	II	XX w.
4		warstwa malarska olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	III	2 poł. XX w.
5		warstwa olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	IV	2 poł. XX w.



Fot. 23 **Odkrywka nr 2** Warstwy chronologiczne ołtarza głównego.






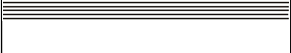
Tab. I. SRATYGRAFIA Warstwy chronologiczne ołtarza głównego – **odkrywka nr 2**

Nr warstwy	Oznaczenia graficzne Warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
		drewno	I	2 poł. XVIII w.
1		warstwa gruntu kredowego polerowanego w kolorze ciepło – szaro – kremowym	I	2 poł. XVIII w.
2		warstwa malarska pokostowa w kolorze kości słoniowej	II	XX w.
3		warstwa malarska olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	III	2 poł. XX w.
4		warstwa olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	IV	2 poł. XX w.



Fot. 24 **Odkrywka nr 3** Warstwy chronologiczne ołtarza głównego.





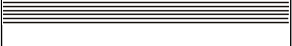

Tab. II. SRATYGRAFIA Warstwy chronologiczne ołtarza głównego – **odkrywka nr 3**

Nr warstwy	Oznaczenia graficzne Warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
1		drewno	I	2 poł. XVIII w.
2		warstwa gruntu kredowego polerowanego w kolorze ciepło – szaro – kremowym	I	2 poł. XVIII w.
3		warstwa malarska pokostowa w kolorze kości słoniowej	II	XX w.
4		warstwa gruntu kredowego	III	2 poł. XX w.
5		warstwa malarska olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	III	2 poł. XX w.
6		warstwa olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	IV	2 poł. XX w.



Fot. 25 **Odkrywka nr 4** Warstwy chronologiczne ołtarza głównego.

Tab. II. SRATYGRAFIA Warstwy chronologiczne ołtarza głównego – **odkrywka nr 4**

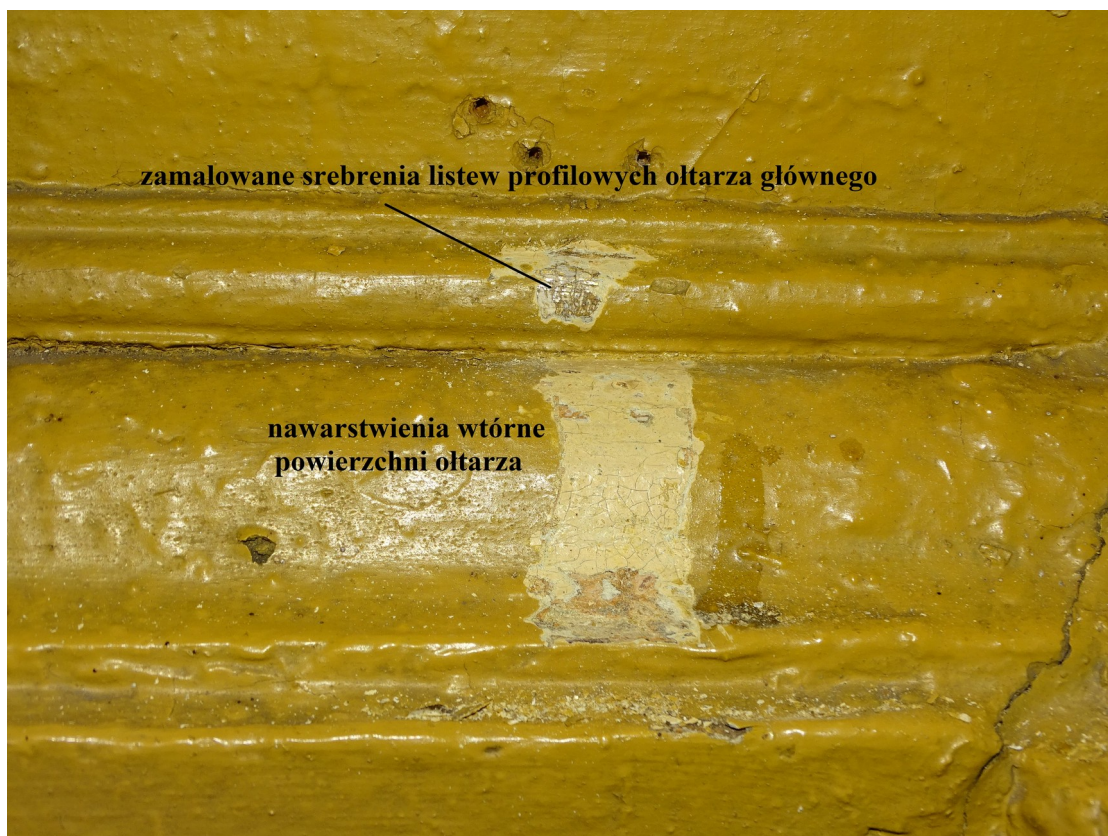
Nr warstwy	Oznaczenia graficzne Warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
		drewno	I	2 poł. XVIII w.
1		warstwa gruntu kredowego polerowanego w kolorze ciepło – szaro – kremowym	I	2 poł. XVIII w.
2		warstwa malarska pokostowa w kolorze kości słoniowej	II	XX w.
3		warstwa gruntu kredowego	III	2 poł. XX w.
4		warstwa malarska olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	III	2 poł. XX w.
5		warstwa olejna w kolorze żółtawo – oliwkowym	IV	2 poł. XX w.



Fot. 26 **Odkrywka nr 5** Warstwy kolumny ołtarza głównego.



Fot. 27 **Odkrywka nr 6** Nawarstwienia wtórne w arkadach bramek obejścia ołtarza głównego.



Fot. 28 **Odkrywka nr 7** Zamalowane srebrzenia profili ołtarzowych



Fot. 29 **Odkrywka nr 8** Fragment odsłoniętych srebrzeń pod wtórną warstwą schlagmetal.



Fot. 30 **Odkrywka nr 9** Nawarstwienia wtórne na elementach ołtarza głównego.



Fot. 31 **Odkrywka nr 10** Fragment odkrywki na złożonej ramie z odsłoniętą warstwą pierwotnego pulmentu.

3.0 WYNIKI ODKRYWEK / OBSERWACJ

Przed przystąpieniem do opracowania programu prac konserwatorskich zapoznano się z obecnym stanem zachowania obiektu i w tym celu również wykonane zostały analizy ilości warstw technologicznych przez wykonanie rozpoznawczych odkrywek sondażowych, które wykazały, że zasadnicza część ołtarza była pierwotnie opracowana prawdopodobnie w formie gruntów polerowanych (technika *szypolen* (chipolin)) z złożonym i srebrzonym detalem snycersko – rzeźbiarskim. W odkrytych fragmentach warstwy są zachowane w dobrym stanie. Obecnie cała powierzchnia jest pokryta wtórnie wykonanymi warstwami farby olejnej, detal złożony w zewnętrznej warstwie pokryty jest szyschem schlagmetal na mixtion.

Na powierzchni drewna położone zostały trzy wtórne warstwy malarskie na pierwotnej warstwie gruntu kredowego polerowanego - szypolen. W trakcie wstępnych badań zlokalizowano zamalowane wcześniejsze złocenia i srebrzenia detalu obecnie pokrytego warstwą w technice olejnej. Pierwotne złocenia wykonane srebrem i złotem zastąpione zostały pozłotą szyschem schlagmetal.

Ze względu na niewielką liczbę warstw wtórnych i stosunkowo dobry stan techniczny poszczególnych elementów ołtarza, można przypuszczać że ołtarz był wcześniej poddany zabiegom konserwatorskim które pozwoliły utrzymać go w odpowiedniej formie technicznej. W trakcie wcześniej prowadzonych prac przeprowadzono prawdopodobnie kilka zmian i modyfikacji technicznych ołtarza.

7.0 WYNIKI ODKRYWEK / OBSERWACJ

Zakres wykonanych dotyczył określenia stanu zachowania warstw technologicznych na ołtarzu, jakości struktury drewna, wstępnego określenia techniki wykonania i opracowania autorskich wersji polichromii i złocień eksponowanych powierzchni, wskazanie ilości wtórnych warstw technologicznych oraz na określenie stanu zachowania i przyczyn zniszczeń obiektu. W wyniku badań stwierdzono, że miejscowo występuje degradacja ołtarza, szczególnie w obrębie przyziemia i elementów bramek obejścia w bezpośrednim kontakcie z murami kościoła. W elementach drewnianych zniszczenia dokonane głównie przez żerujące owady, z miejscowymi otworami wylotowymi, częściowo czynnymi szczególnie w wyższych częściach ołtarza. Zniszczenia dotyczą partii snycersko rzeźbiarskich wyposażenia, oraz w powierzchni odwrocia i zapleceków gdzie występuje nie malowane drewno. Elementy wyposażenia w części konstrukcji i części dekoracji wystroju wykonane z drewna sosnowego, oraz detal snycerski i rzeźbiarski z lipowego. Drewno lokalnie z licznymi spękaniem przeważne w miejscach połączeń konstrukcyjnych, częściowo zmurszałe. Badania wykazały również kilka wtórnych warstw malarskich występujących na całej powierzchni wcześniej opracowanej prawdopodobnie w technice gruntów polerowanych, zamalowana została część wcześniej złożonych i srebrzonych profili. Większość oryginalnej dekoracji snycerskiej w znacznej części jest zachowana w dobrym stanie, co daje możliwości wykonania przy ewentualnej rekonstrukcji ubytków pod względem formy i kolorystyki. Złocenia pierwotnie wykonane na bolus srebrem i złotem płatkowym w późniejszym czasie pokryte szyschem schlagmetal na mixtion, obecnie mocno zaoksydowanym.

8.0 ZALECENIA

Wszystkie prace i zabiegi kolejno wykonane przy zabytku powinny zostać dokumentowane fotograficznie; przed przystąpieniem do prac, w trakcie ich prowadzenia i po zakończeniu. Przed przystąpieniem do prac konserwatorskich niezbędne będzie wykonanie badań warstwicznych powierzchni, prace odkrywkowe na większych partiach płaszczyzn pozwolą zweryfikować możliwości występowania konkretnych warstw historycznych, które dadzą szerszy pogląd na ocenę obszaru jakości i wartości odsłoniętych warstw.

Prace konserwatorskie prowadzone przy ołtarzu głównym powinny polegać na wykonaniu dezynsekcji i dezynfekcji poszczególnych elementów, zniszczonych i uszkodzonych destrukcją wywołaną żerowaniem owadów, wzmocnieniu i utwardzeniu uszkodzonej struktury drewna konstrukcyjnego, naprawie i wymianie niezbędnych osłabionych fragmentów z uszkodzeniami mechanicznymi, wzmocnienie strukturalne osłabionych elementów snycerskich i rzeźbiarskich, uzupełnienie brakujących detali architektonicznych i rzeźbiarsko - snycerskich oraz przywrócenie pierwotnego estetycznego wyglądu powierzchni z złocono – srebrzonym detalem i profilami.

9.0 CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI

Przeprowadzenie prac konserwatorskich ma na celu przywrócenie obiektowi jego dawnych walorów estetycznych, artystycznych i historycznych, stosownych do rangi tego kościoła i jego wystroju. W wynikach przeprowadzonych analiz odkryto ślady wcześniejszej kolorystyki i techniki wykonania, dającą podstawę do konserwacji i rekonstrukcji poszczególnych płaszczyzn. Wskazane było by przywrócenie dawnej, szcztakowo zachowanej kolorystyki wyposażenia, oraz rekonstrukcji pozłoty, co w efekcie końcowym podkreśli wystrój wnętrza. Wykonanie pełnego programu prac konserwatorskich przy konserwacji i restauracji ołtarza głównego, ma na celu zatrzymanie procesu dalszej destrukcji wywołanej żerowaniem owadów, a następnie uszkodzeniami mechanicznymi osłabionych elementów, wzmocnienie strukturalne osłabionych i zmurszałych elementów, uzupełnienie brakujących detali architektonicznych i rzeźbiarsko - snycerskich oraz przywrócenie pierwotnego wyglądu wyposażenia i jego walorów historyczno - artystycznych.

Zabiegi konserwatorskie powinny mieć na celu odsłonięcie i zidentyfikowanie zachowanych pod wtórnymi nawarstwieniami, jak największej części autentycznej zabytkowej substancji na poszczególnych elementach, które mogą podyktować kierunek w działaniach prowadzących do ostatecznych ustaleń w celu kompleksowego odrestaurowania ołtarza.

PROPONOWANY PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Z uwagi na planowane wykonanie prac związanych z odrestaurowaniem ołtarza głównego, dokonano szczegółowej lustracji stanu zachowania poszczególnych elementów, zostało wykonane rozpoznanie stratygraficzno – sondażowe na eksponowanych powierzchniach. Analiza tych działań pozwoliła na opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich, w którym przedstawiony został ramowy opis zamierzonych prac technologicznych, opis planowanych zabiegów konserwatorskich oraz propozycje zastosowania odpowiednich materiałów.

Uwaga: Podane w programie prac nazwy handlowe materiałów czy preparatów i nazwy ich producentów lub dystrybutorów zostały umieszczone jako przykładowe, określające minimalne wymagania dotyczące zalecanych rozwiązań technicznych i technologicznych. Na etapie realizacji dokumentacji inwestor lub wykonawca ma prawo zastosowania materiałów o równoważnych parametrach technicznych innego producenta.

1. Wykonanie wstępnych badań konserwatorskich mających na celu określenie stopnia i zasięgu zniszczeń oraz stanu zachowania wszystkich warstw technologicznych ołtarza
 - obserwacja całości w świetle zastanym, bocznym UV- dokonanie analiz stopnia zabrudzenia, zniszczenia, określenie ilości i stopnia przemalowania warstw zabytkowych ołtarza.
 - wykonanie potrzebnych badań stratygraficznych i analitycznych dokumentujących ilość wszystkich warstw w obiekcie oraz analiza chemiczna warstw zabytkowych ołtarza
 - wykonanie prób rozpuszczalnikowych, określenie środka potrzebnego do usunięcia przemalowań i oczyszczenia warstw polichromii i złocień (Conrad 2000, terpentyna, benzyna, aceton, toluen, DMF, metanol, etanol i kompozycje mieszanin)
 - wykonanie prób na konsolidację oryginalnych warstw technologicznych, podłoża i polichromii, (PAW, POW, Mowilit, Primal AC33, Paraloid B72, Lascaux 440 TB, AcrylClayber)
 - wykonanie wstępnych badań na zastosowanie środka do dezynsekcji (Boramon, Rashid).
2. Zabezpieczenie elementów obiektu możliwych do demontażu przed transportem. Transport do pracowni konserwatorskiej. Usunięcie zabezpieczeń.
3. Oczyszczenie całej powierzchni polichromii i złocień z kurzu i brudu, przy pomocy środków zmiatających, wycierających, za pomocą metody mechanicznej.
4. Zabezpieczenie i częściowy demontaż elementów dekoracyjnych w celu ułatwienia dostępu do powierzchni ołtarzowej jak również do samych dekoracyjnych elementów.
5. Wykonanie zabiegu dezynsekcji – spryskiwanie środkami odkażającymi przeciw owadom, nasączenie (tylko od odwrocia), wpuszczanie środka metodą iniekcji w głąb struktury drewnianej, foliowanie - środek wybrany na podstawie przeprowadzonych prób.
6. Impregnacja utwardzająca strukturę drewna metodą miejscowego nasączenia pędzlowania, kilkakrotnie powtórzenie czynności w celu uzyskania właściwego efektu
 - konsolidacja warstw i wypełnianie wewnątrz warstwowe struktur zabytkowych.

7. Zdejmowanie przemalowań z partii ołtarza
 - wykonanie odkrywek sondażowych w celu identyfikacji warstw zabytkowych, ustalenie stanu zachowania polichromii
 - usunięcie wykonanych wtórnie retuszy z miejsc ich występowania
 - zdjęcie przemalowań z partii pokrytych złotym i srebrnym metalem
8. Uzupełnienie ubytków drewna w miejscach spękań i uszkodzeń masą kredowo-trocinową na bazie klejowej i akrylowej z przygotowaniem podłoża pod nowe grunty i warstwy podkładowe zgodne z oryginalną fakturą
9. Kitowanie ubytków i otworów po szkodnikach oraz uzupełnienie gruntów z masy kredowej
10. Wzmocnienie i podklejenie odsłoniętych warstw złocień (środek wybrany na podstawie wcześniej wykonanych prób)
 - po usunięciu przemalowań z partii pokrytych złotem i srebrem dokładne ustalenie stanu ich zachowania, podjęcie decyzji o kierunku konserwacji
11. Uzupełnienie ubytków w warstwie drewna (klej syntetyczny z wypełniaczem trocinowym) – właściwe opracowanie powierzchni analogiczne do powierzchni oryginału
 - możliwość wymiany skorodowanych elementów dekoracyjnych na zrekonstruowane, (decyzja podjęta przez komisję konserwatorską)
 - wykonanie rekonstrukcji brakujących elementów ołtarza
12. Kitowanie ubytków i otworów po szkodnikach kitem strukturalnym z wypełniaczem trocinowym, uzupełnianie gruntów z masy kredowej (na bazie kleju zwierzęcego, PAW, POW), właściwe opracowanie powierzchni.
13. Przygotowanie powierzchni detali rzeźbiarskich i snycerskich pod nowe złocenia i srebrzenia z zaznaczeniem partii pod poler i mat.
14. Położenie kilku warstw pulmentu pod nowe złocenia, nałożenie złota płatkowego, właściwe opracowanie powierzchni złotych
 - wykonanie zabiegów konserwatorskich w partii oryginalnych złocień i srebrzeń
 - końcowe zabezpieczenie powierzchni.
15. Położenie nowych złocień złotem płatkowym na powierzchni detali snycerskich metodą na mat
 - opracowanie i zabezpieczenie powierzchni warstwą bielonego szelaku, paraloidu B 72 lub werniksem spirytusowym Goldak.
16. Punktowanie scalające w miejscach przetarć i ubytków polichromii w części ołtarza, płaskorzeźb i elementów dekoracyjnych
 - zastosowanie technologii zgodnej z technologią oryginału
 - wykonanie rekonstrukcji w technice żywicznej (tylko w wypadku koniecznym).
17. Ponowny montaż elementów snycerskich wcześniej
18. Utrwalenie całej powierzchni polichromii werniksem damarowym lub woskowym i jego właściwe opracowanie do uzyskania powierzchni o charakterze błyszczącym lub półmatowym w zależności od powierzchni polichromii.
19. Ponowny montaż ołtarza.
20. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej.

Program prac Konserwatorskich i restauratorskich przygotowali:

Mistrz Rzemiosła Artystycznego
Daniel Nowacki

mgr Konserwatorstwa
Joachim Nowacki

Leszno,
dnia 7 listopada 1994 r.

PSOZ-102/44/94

ZAŚWIADCZENIE nr 18 /1994r.

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego i §§ 18 i 20 rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności (Dz.U. Nr 16, poz. 55),

stwierdzam, że:

Pan(i)..... DANIEL NOWACKI
urodzony(a)..... 29.05.1952
zamieszkały(a)..... Osieczna, ul. Kościuszki 26
Pan(i)..... JOACHIM NOWACKI
urodzony(a)..... 5.03.1976
zamieszkały(a)..... Osieczna, ul. Kościuszki 26
posiada (ją) kwalifikacje w zakresie:..... wykonywania prac mellerskich oraz
..... konserwacji i naprawy przedmiotów
..... zabytkowych i artystycznych
..... w obiektach zabytkowych

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt, znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteres.

Otrzymuje:

1. Pan Daniel Nowacki, Osieczna
2. Pan Joachim Nowacki, Osieczna

Opłata: 30.000,- skasowano na wniosku.

opłatę skarbową w wysokości

zł. skasowano na wniosku

WOJEWÓDZKI
Konserwator Zabytków
mgr Aleksander Starzyński

OB. Daniel Nowacki

ur. 29.05.1952 Śmigiel
konserwacja i naprawa
przedmiotów rękodzielniczych
i artystycznych



Daniel Nowacki

Nr 001040

MINISTER KULTURY I SZTUKI

na podstawie
Uchwały Rady Ministrów Nr 127
z dnia 19 sierpnia 1977

na wniosek

PREZESA ZARZĄDU
CENTRALNEGO ZWIĄZKU RZEMIOSŁA

nadaje tytuł

„ MISTRZ RZEMIOSŁA ARTYSTYCZNEGO ”

PREZES

MINISTER

Nr nadania

Data nadania

XL/19/1040/90

10.04.1990

Część A



Joachim Nowacki

(podpis posiadacza dyplomu)

Nr dyplomu **1400/106430/2006**

UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Sztuk Pięknych
(nazwa jednostki organizacyjnej uczelni)



DYPLOM

Pan(i) **Joachim Jan Nowacki**
(imię, imiona i nazwisko)

urodzony(a) dnia **5 marca** 1976 r.
w **Lesznie**

odbył(a) studia na kierunku **ochrona dóbr kultury**

w zakresie **konserwatorstwa**

z wynikiem **dobrym plus**
i uzyskał(a) w dniu **6 listopada** 2006 r.
tytuł zawodowy **magistra**

Dziekan lub kierownik
jednostki organizacyjnej

Michał Kłodzki

(pieczęć imienna i podpis)
mgr. mal. Piotr Kłodzki, prof. UMK

Toruń
(miejsowość)

Dr hab. Andrzej...

(pieczęć imienna i podpis)

dnia **6 listopada 2006 r.**